

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารวิชาการฉบับที่ 22/2566
กันยายน 2566

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ได้นำแนวคิดของ FAO และ UNEP มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต (สพข.) และสถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น

กันยายน 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญรูป	ค
สารบัญตารางภาคผนวก	ง
สารบัญรูปภาคผนวก	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-3
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-6
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-9
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-4
3.3 ทรัพยากรดิน	3-7
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 สมบัติของดินบางประการในพื้นที่การเกษตรของชุมชน	4-4
4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-5

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-3
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-3
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 เขตการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-3
เอกสารอ้างอิง	8-1
ภาคผนวก	9-1
คณะผู้จัดทำ	

สารบัญญัตราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศเกษตรท่าพระ จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2536-2565	2-5
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	2-6
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น ปี 2565	2-9
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น ปี 2565	2-10
2.5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	2-12
3-1	สมบัติที่ดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	3-8
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัด ขอนแก่น	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	6-4
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2566-2570	7-8
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-10
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัด ขอนแก่น แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)	7-11

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	แผนที่ตั้งและอาณาเขตตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	2-2
2-2	แผนที่เส้นชั้นน้ำฝนตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	2-4
2-3	สมดุคของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดขอนแก่น	2-5
2-4	แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	2-8
2-5	สัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	2-10
3-1	แผนที่เขตป่าไม้ ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	3-2
3-2	แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	3-3
3-3	แผนที่ตั้งน้ำบาดาล ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	3-5
3-4	แผนที่โครงการแหล่งน้ำในไร่นา ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	3-6
3-5	แผนที่ทรัพยากรดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	3-9
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	4-4
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	4-6
6-1	แผนที่เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	6-5
7-1	แผนที่คราบเกลือ ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	7-6
7-2	แผนที่ดินปัญหาตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น	7-7

สารบัญตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่		หน้า
1	สมบัติดินบางประการของแปลงพื้นที่การเกษตรของชุมชน	9-2

สารบัญญักรูปภาคผนวก

รูปผนวกที่		หน้า
9-1	การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	9-4

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่างๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น และอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio - Circular - Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566

1.4.2 สถานที่ ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของงบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสภาพของทรัพยากรของตำบล

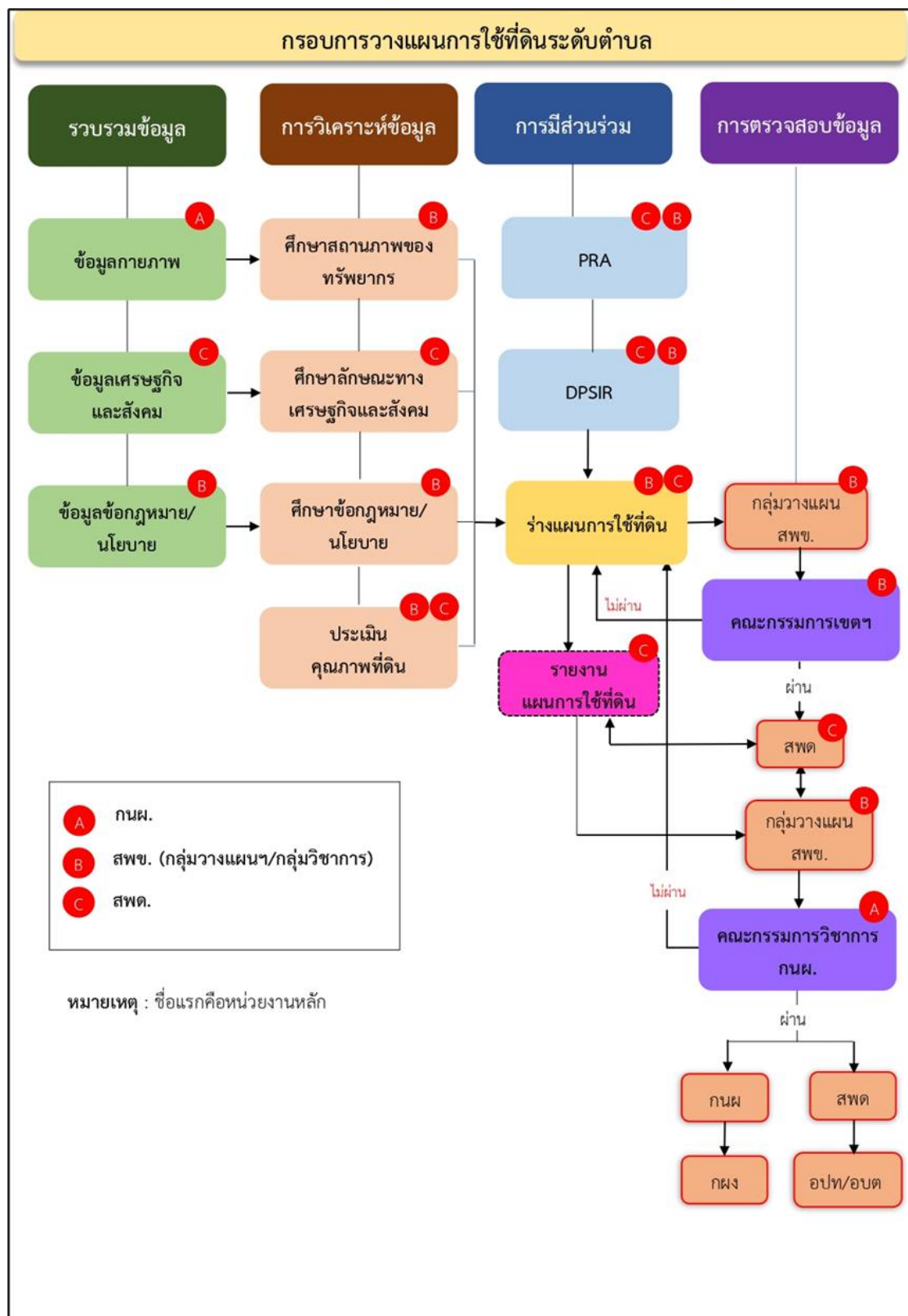
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของงบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

ตำบลน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี เกษตรอินทรีย์ก้าวหน้าบริหารงานภายใต้หลักธรรมาธิบาล (เทศบาลตำบลพระบุ, 2566)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกใต้ของอำเภอพระยืน มีพื้นที่ประมาณ 19.89 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,393.75 ไร่ (เทศบาลตำบลพระบุ, 2561) โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลขามป้อม ตำบลบ้านไต้ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลโคกสำราญ ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านไต้ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลท่าศาลา อำเภอมีชัยบุรี จังหวัดขอนแก่น

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน (เทศบาลตำบลพระบุ, 2561) ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านพระบุ
- หมู่ที่ 2 บ้านพระเนาวิ
- หมู่ที่ 3 บ้านหัน
- หมู่ที่ 4 บ้านโจดน้อย
- หมู่ที่ 5 บ้านโพธิ์ชุมดิน
- หมู่ที่ 6 บ้านท่างาม
- หมู่ที่ 7 บ้านใหม่ชัยพร
- หมู่ที่ 8 บ้านหัน

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มสลับที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำชี ทิศใต้มีแม่น้ำชีไหลผ่าน เป็นแม่น้ำสายหลัก และมีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น กุดน้ำใส หนองไค้่นุ่น หนองพระบุ หนองโพธิ์

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ (พ.ศ.2536-2565) พบว่า ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.2 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.2 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีเส้นชั้นน้ำฝนที่ 1,150-1,200 มิลลิเมตร (รูปที่ 2-2) โดยมีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,207.1 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 111 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 242.4 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

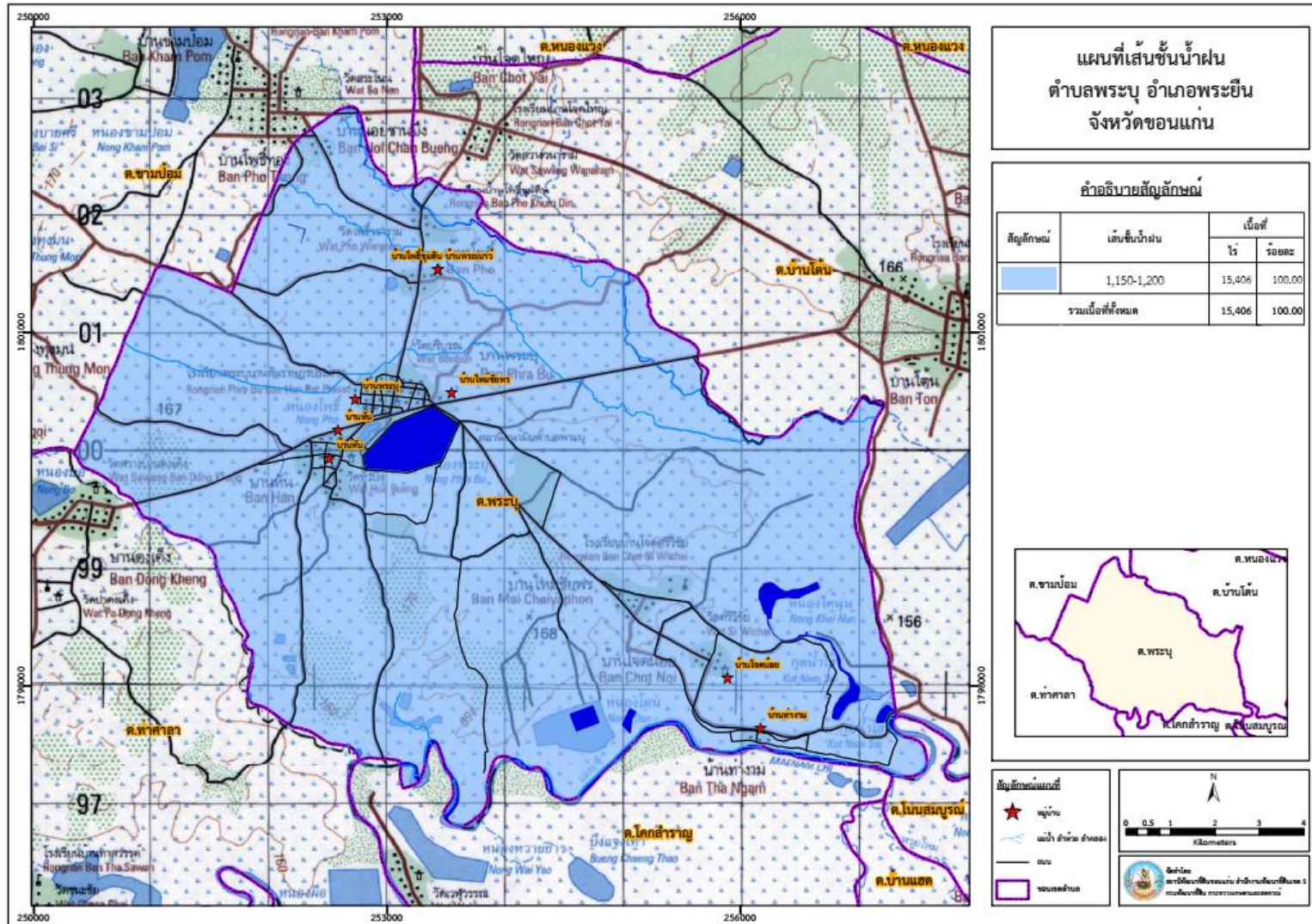
2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2536-2565) ณ สถานีตรวจอากาศเกษตรทำพระ จังหวัดขอนแก่น ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูการเพาะปลูกพืช ตลอดจนจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงปลายเดือนตุลาคม

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งต้นเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-3)

รูปที่ 2-2 แผนที่เส้นชั้นน้ำฝนตำบลพระนุ อำเภอยะยี่น จ้งหวัดขอนแก่น

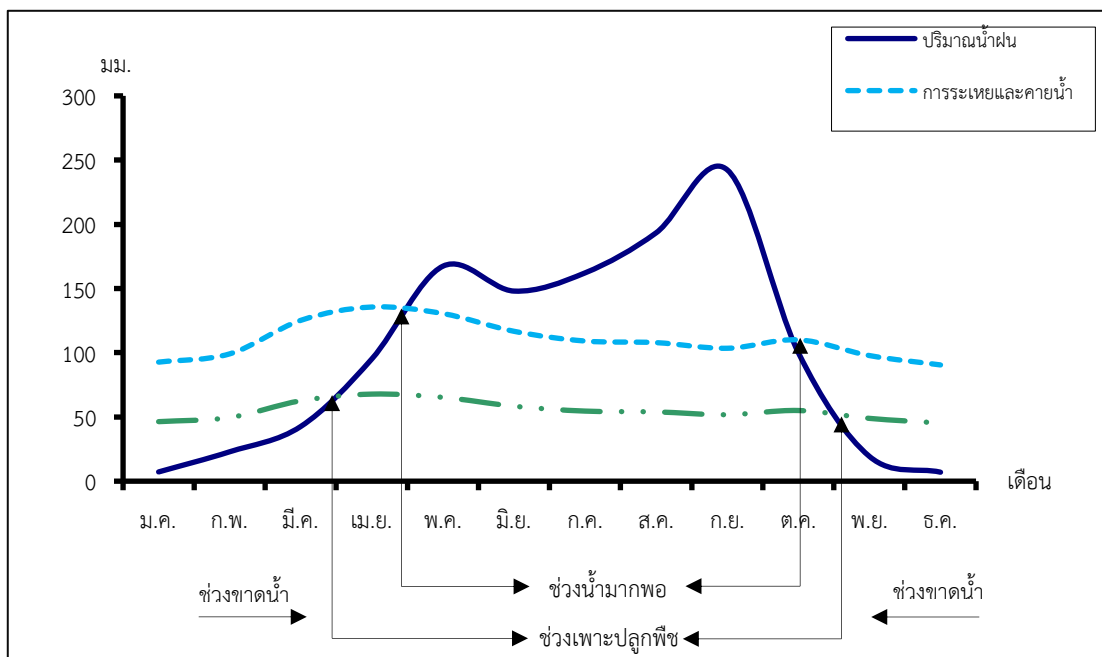
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศเกษตรท่าพระ จังหวัดขอนแก่น¹ (ปี พ.ศ.2536-2565)

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	16.9	31.1	23.3	71.0	7.2	1.8	92.7	7.1
ก.พ.	19.0	33.2	25.5	68.0	22.9	3.0	99.1	22.1
มี.ค.	22.5	35.5	28.4	66.0	42.6	5.5	125.2	39.7
เม.ย.	24.4	36.4	29.7	68.0	95.2	7.8	135.6	80.7
พ.ค.	24.9	35.0	29.2	77.0	167.4	14.2	130.5	122.6
มิ.ย.	25.2	34.1	29.1	78.0	148.0	14.3	116.7	113.0
ก.ค.	24.8	32.9	28.3	81.0	162.2	15.9	109.1	120.1
ส.ค.	24.5	32.4	27.8	84.0	193.4	17.5	107.9	133.6
ก.ย.	24.1	32.3	27.5	86.0	242.4	18.3	103.5	148.4
ต.ค.	22.8	32.1	26.8	83.0	100.1	8.9	110.1	84.1
พ.ย.	20.4	32.2	25.7	76.0	19.3	2.7	97.8	18.7
ธ.ค.	17.3	30.8	23.4	72.0	7.0	0.9	90.5	6.9
เฉลี่ย	22.2	33.2	27.1	75.8	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,207.7	110.8	1,318.7	897.0

หมายเหตุ : ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-3 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดขอนแก่น

2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ (ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-4) ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 907 ไร่ หรือร้อยละ 5.87 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 12,855 ไร่ หรือร้อยละ 83.25 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 12,135 ไร่ หรือร้อยละ 78.58 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาไร่
- 2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 421 ไร่ หรือร้อยละ 2.72 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ไร่

ไร่

- 3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 144 ไร่ หรือร้อยละ 0.94 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ยูคาลิปตัส ไม้ยืนต้นไร่/เสื่อมโทรม

- 4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 49 ไร่ หรือร้อยละ 0.32 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ มะม่วง ไม้ผลผสม

- 5) พืชสวน มีเนื้อที่ 4 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก

- 6) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 102 ไร่ หรือร้อยละ 0.66 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3 พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 101 ไร่ หรือร้อยละ 0.65 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 843 ไร่ หรือร้อยละ 5.45 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ หนอง บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง บ่อน้ำในไร่นา อ่างเก็บน้ำ

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 737 ไร่ หรือร้อยละ 4.78 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พุ่งหญ้าสลับไม้ พุ่ม/ไม้ละเมาะ พุ่งหญ้าธรรมชาติ เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า พื้นที่ลุ่ม บ่อดิน

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	907	5.87
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	776	5.02
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	45	0.29
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	35	0.23
U603	สุสาน ป่าช้า	51	0.33

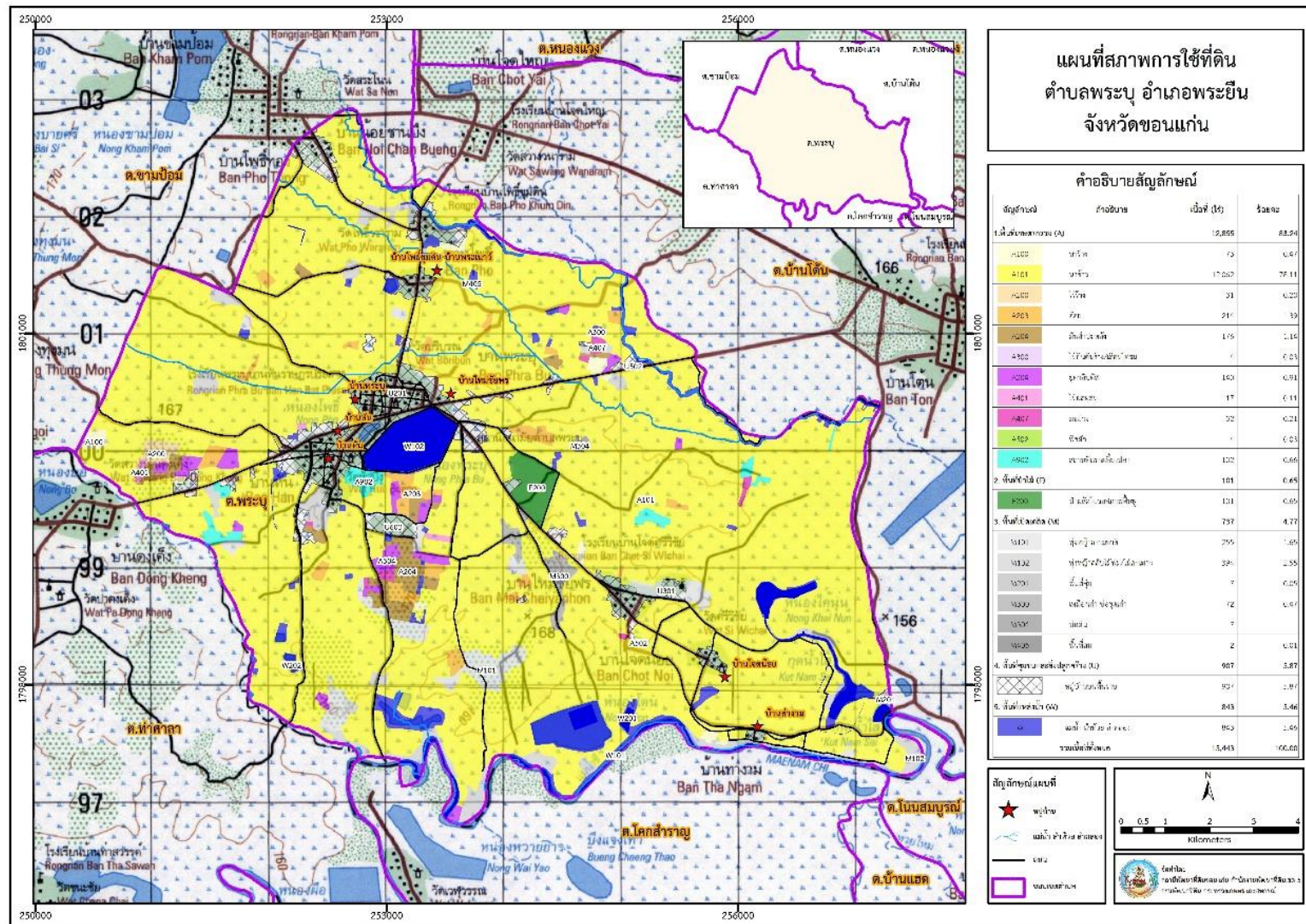

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A	พื้นที่เกษตรกรรม	12,855	83.25
A100	นาไร่	73	0.47
A101	นาข้าว	12,062	78.11
A200	ไร่ร้าง	31	0.20
A203	อ้อย	214	1.38
A204	มันสำปะหลัง	176	1.14
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	4	0.03
A304	ยูคาลิปตัส	140	0.91
A401	ไม้ผลผสม	17	0.11
A407	มะม่วง	32	0.21
A502	พืชผัก	4	0.03
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	102	0.66
F	พื้นที่ป่าไม้	101	0.65
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	101	0.65
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	737	4.78
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	255	1.65
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	394	2.55
M201	พื้นที่ลุ่ม	7	0.05
M300	เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า	72	0.47
M304	บ่อดิน	7	0.05
M405	พื้นที่ถม	2	0.01
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	843	5.45
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	246	1.59
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	476	3.08
W201	อ่างเก็บน้ำ	27	0.17
W202	บ่อน้ำในไร่นา	94	0.61
ผลรวมทั้งหมด		15,443	100.00

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2564)

รูปที่ 2-4 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลพระนุ อำเภอยะนิง จังหวัดขอนแก่น

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลพระบุ มีประชากรรวม 4,274 คน แยกเป็นชาย 2,069 คน เป็นหญิง 2,205 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 172.97 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,338 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,110 ครัวเรือน หรือร้อยละ 82.96 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 228 ครัวเรือน หรือร้อยละ 17.04 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2565

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลพระบุ	1,338	2,069	2,205	4,274
หมู่ที่ 1 พระบุ	329	490	502	992
หมู่ที่ 2 พระเนา	274	424	471	895
หมู่ที่ 3 หัน	212	334	366	700
หมู่ที่ 4 โจดน้อย	61	125	136	261
หมู่ที่ 5 โพธิ์ขุมดิน	123	169	190	359
หมู่ที่ 6 ท่างาม	34	60	46	106
หมู่ที่ 7 ไหมชัยพร	102	160	169	329
หมู่ที่ 8 หัน	203	307	325	632

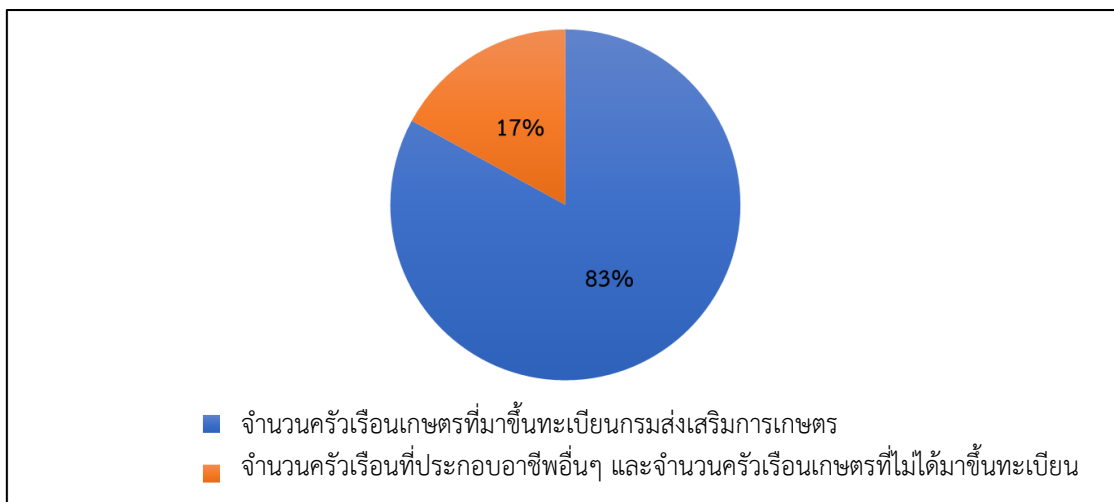
ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด¹⁾	1,138	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,110	82.96
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	228	17.04

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2566)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

รูปที่ 2-5 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี 2565
2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลพระบุ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,138 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 11.54 ไร่ (เนื้อที่ของตำบลรวมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลพระบุส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพด้านการเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์

การประกอบอาชีพ ในตำบลพระบุประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งการทำนา ปลูกพืชไร่ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย

- อาชีพทำเกษตรกรรม ตำบลพระบุครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร 1,110 ครัวเรือน โดยเกษตรกรปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์ สำหรับการเลี้ยงสัตว์พบว่าส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภค และจำหน่าย ได้แก่ โค กระบือ สุกร และไก่

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 153,942 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 59,466 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 82,467 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 31,856 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 71,476 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 27,610 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่นปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่าย ครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่าย บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลพระบุ	94,451	20,191	22,497	16,804	153,942	59,466	82,467	31,856
หมู่ที่ 1 พระบุ	88,063	8,298	38,705	29,196	164,262	67,052	105,302	42,984
หมู่ที่ 2 พระเนา	117,166	25,722	9,626	2,495	155,008	58,441	60,316	22,740
หมู่ที่ 3 หัน	92,267	20,994	9,689	2,381	125,332	60,962	53,904	26,219
หมู่ที่ 4 โจดน้อย	107,698	11,594	27,445	40,558	187,296	55,148	109,155	32,140
หมู่ที่ 5 โพธิ์ชุมดิน	76,566	15,670	29,605	37,073	158,914	52,492	102,374	33,816
หมู่ที่ 6 ท่างาม	50,111	35,933	56,407	33,500	175,952	55,241	164,852	51,756
หมู่ที่ 7 ไหม่ชัยพร	57,509	37,340	34,008	30,265	159,121	51,971	108,457	35,423
หมู่ที่ 8 หัน	110,503	23,810	9,762	2,381	146,456	60,305	57,395	23,633

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

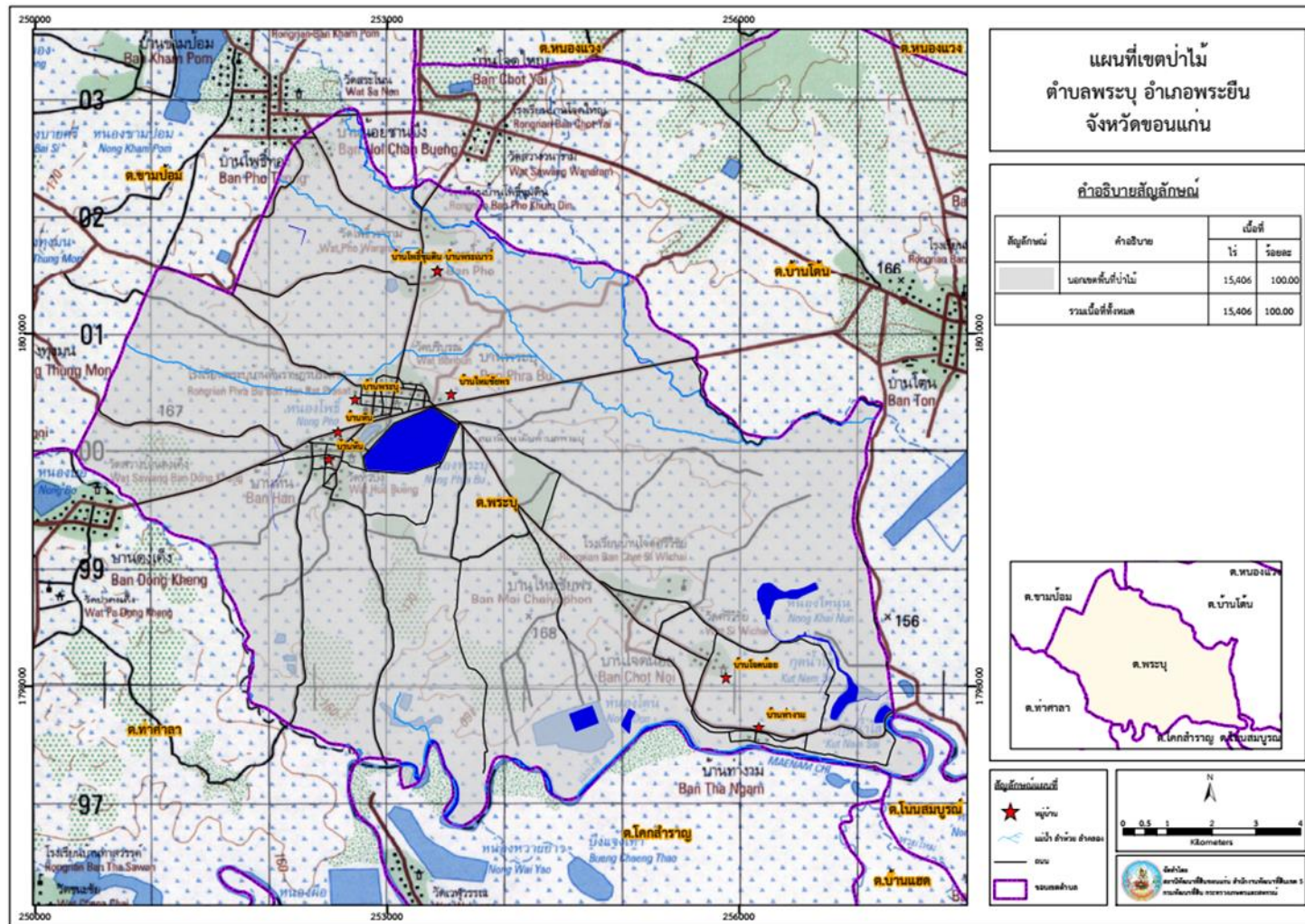
2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ ดังแสดงในแผนที่เขตป่าไม้ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น (รูปที่ 3-1)

3.1.2 **ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ** (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ คือ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5B เนื้อที่ 15,406 ไร่ (รูปที่ 3-2)

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

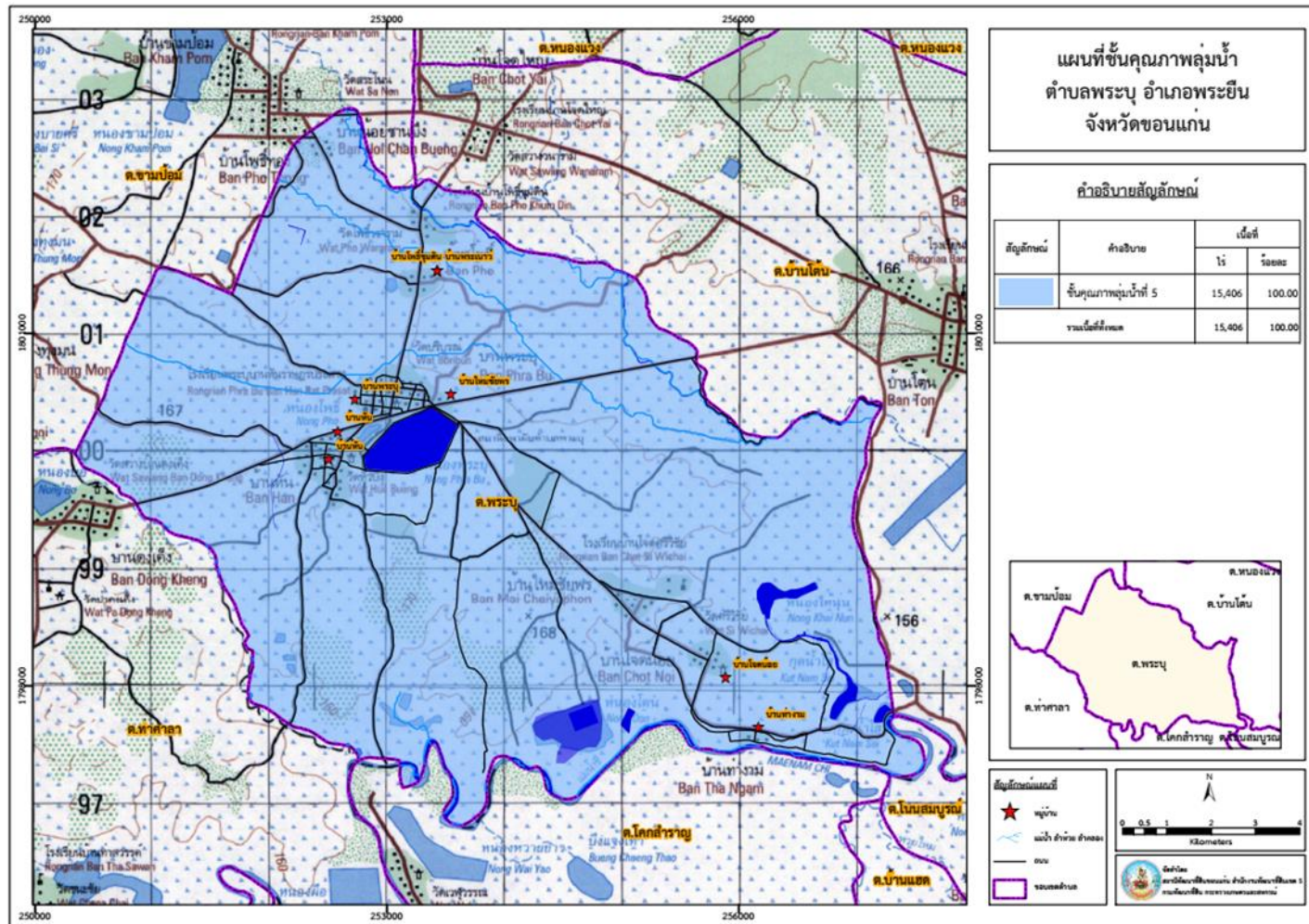
แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-1 แผนที่เขตป่าไม้ตำบลพระบุ อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-2 แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลพระบุ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2536-2565) 1,207.1 มิลลิเมตรต่อปี

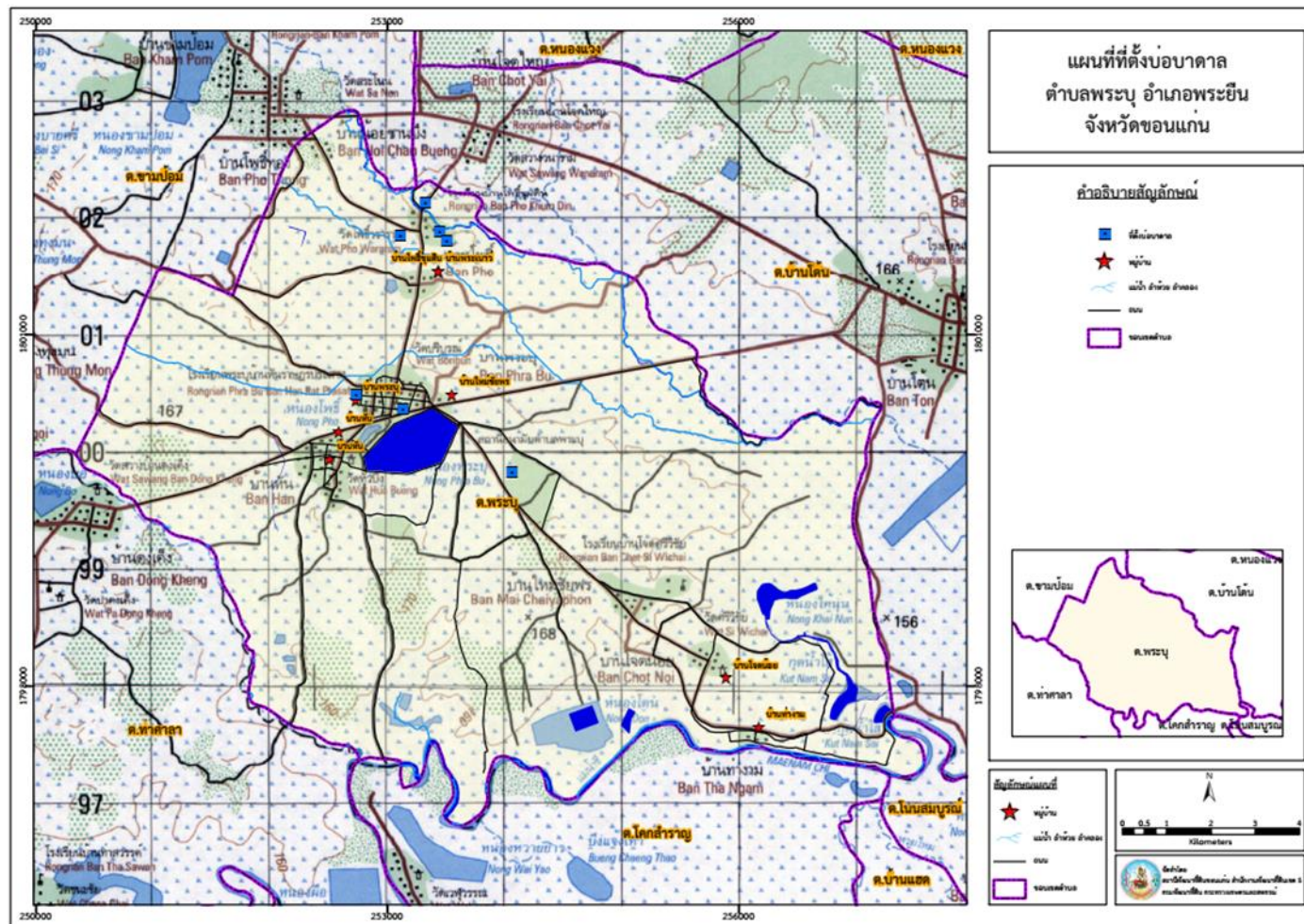
3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลพระบุ มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้
แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ กุดน้ำใส แม่น้ำชี หนองไค้่นุ่น หนองพระบุ หนองโพธิ์ และ ห้วยอู้อย

3.2.3 จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลพระบุ มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 7 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ (รูปที่ 3-3)

3.2.4 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต 5 กรมพัฒนาที่ดิน ได้ดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร ในพื้นที่ตำบลพระบุ ตั้งแต่ปี 2563 ถึง 2565 จำนวน 82 บ่อ (รูปที่ 3-4)

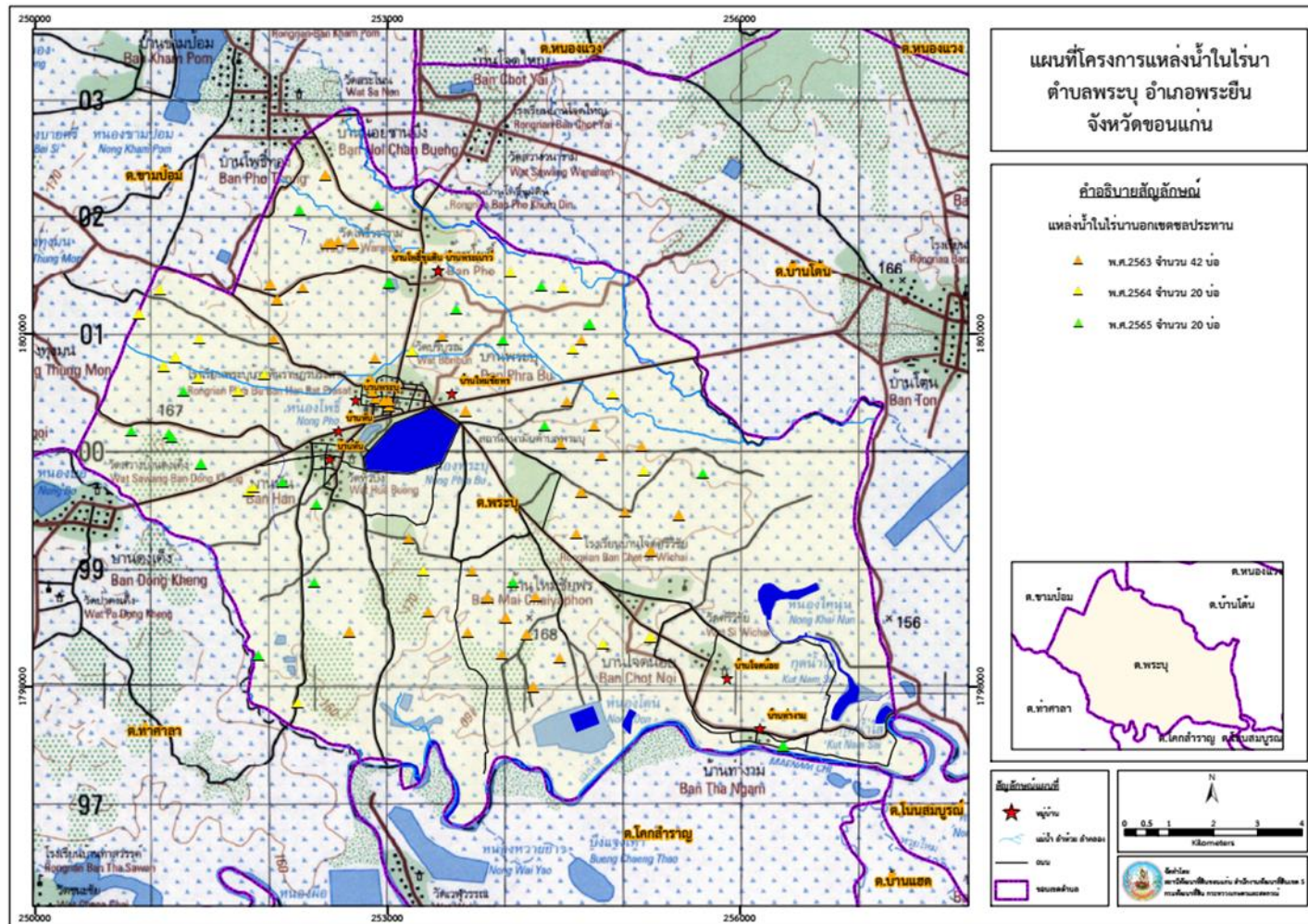
แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-3 แผนที่ตั้งบ่อน้ำบาดาล ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-4 แผนที่โครงการแหล่งน้ำในไร่นา ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 10 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-5) ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 4 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Ki-sIA ชุดดินกุลาร่องไห้ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,814 ไร่ หรือร้อยละ 24.70 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Nt-clA ชุดดินโนนไทย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 876 ไร่ หรือร้อยละ 5.67 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Re-col-sIA ดินร่อยเอ็ดที่เป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 152 ไร่ หรือร้อยละ 0.99 ของเนื้อที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน Tsr-sicIA ชุดดินทุ่งสัมฤทธิ์ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแปง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,786 ไร่ หรือร้อยละ 18.04 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 6 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Chp-fsi-sIA ดินชุมพลบุรีที่เป็นดินทรายแปงละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแปง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 31 ไร่ หรือร้อยละ 0.20 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Kng-slB/csub ชุดดินคง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ ดินล่างพบชั้นดินเหนียว มีเนื้อที่ 1,759 ไร่ หรือร้อยละ 11.39 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Kng-gm-sIA/b ดินคงที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา มีเนื้อที่ 484 ไร่ หรือร้อยละ 3.14 ของเนื้อที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน Pho-slB ชุดดินพล มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,498 ไร่ หรือร้อยละ 9.70 ของเนื้อที่ตำบล
- 5) หน่วยแผนที่ดิน Sn-sicIB ชุดดินสูงเนิน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแปง ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 734 ไร่ หรือร้อยละ 4.75 ของเนื้อที่ตำบล
- 6) หน่วยแผนที่ดิน Tpr-clB ชุดดินเทพารักษ์ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,222 ไร่ หรือร้อยละ 20.86 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ W พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 87 ไร่ หรือร้อยละ 0.56 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินเค็ม มีเนื้อที่ 6,600 ไร่ หรือร้อยละ 42.74 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ชุดดินกุลาร่องไห้ (Ki) และชุดดินทุ่งสัมฤทธิ์ (Tsr)

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยี่น จังหวัดขอนแก่น

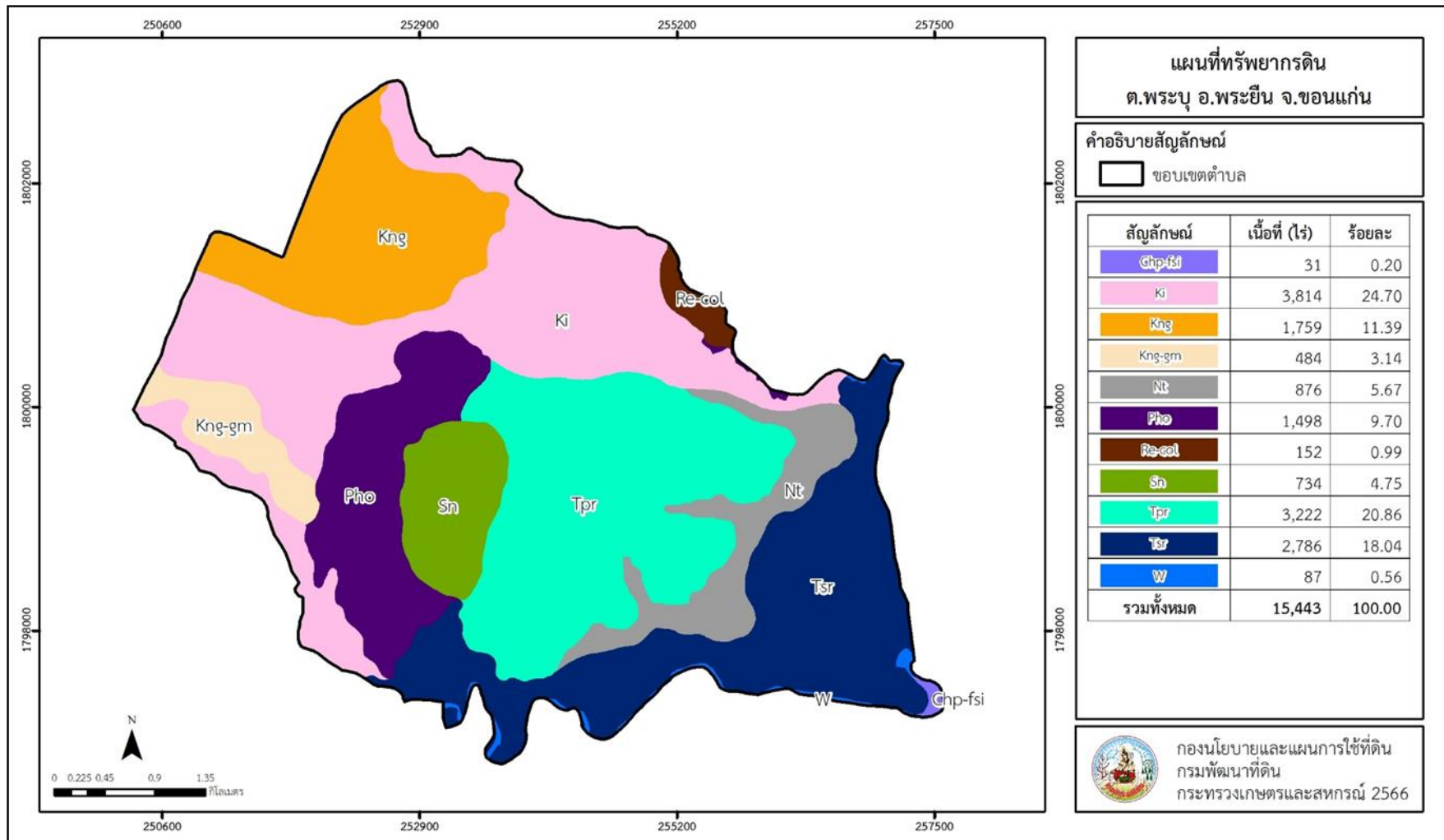
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอึดตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซต์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Chp-fsi-silA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	<2	-	31	0.20
Ki-sIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	10-20	35-75	6.0-6.5	6.0-8.0	4-8	-	3,814	24.70
Kng-gm-sIA/b	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	<2	-	484	3.14
Kng-slB/csub	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	<2	-	1,759	11.39
Nt-clA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	10-20	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	<2	-	876	5.67
Pho-slB	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	10-20	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	<2	-	1,498	9.70
Re-col-sIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.0-5.5	5.5-6.0	<2	-	152	0.99
Sn-sicIB	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	10-20	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	<2	-	734	4.75
Tpr-clB	2-5	50-100	ดี	ปานกลาง	>20	35-75	5.5-6.5	6.0-8.0	<2	-	3,222	20.86
Tsr-sicIA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	>20	35-75	6.0-6.5	6.0-8.0	4-8	-	2,786	18.04
W	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	87	0.56
รวมทั้งหมด											15,443	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-5 แผนที่ทรัพยากรดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2566 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลพระบุ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลพระยืน โดยแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ คือ

1) เรื่องน้ำ

- (1) น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ
- (2) อุทกภัย
- (3) ภัยแล้ง

2) เรื่องทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- (1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (ดินขาดอินทรีย์วัตถุ)
- (2) ดินกรด
- (3) ดินทรายจัด
- (4) ดินตื้น
- (5) ดินเค็ม
- (6) การใช้ที่ดินผิดประเภท/การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ตรงตามศักยภาพดิน/การปลูกพืช
- (7) การชะล้างพังทลายของดิน
- (8) ขาดเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน

3) เรื่องราคาผลผลิต และปัจจัยการผลิต

- (1) ราคาผลผลิตต่ำ : ราคาข้าวเปลือก, ไม้สับปะหลัง และอื่นๆ
- (2) ราคาปัจจัยการผลิตสูง (ปุ๋ยเคมี, สารเคมีกำจัดศัตรูพืช, ราคาน้ำมัน)
- (3) ราคาผลผลิตผันผวน

4) เรื่องอื่นๆ

- (1) โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด
- (2) การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และวัชพืชในปริมาณสูง

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลพระยืน คือ

1) เรื่องน้ำ

(1) จัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้สำหรับการเกษตร และอุปโภคบริโภค ทั้งบนดินและใต้ดิน พร้อมระบบการกระจายน้ำ และระบบโซลาร์เซลล์

- (2) พัฒนาแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (อ่างเก็บน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง เพื่อการกักเก็บน้ำ
- (3) ป้องกันน้ำไหลบ่า น้ำท่วม เพื่อไม่ให้พืชผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย

2) เรื่องดิน/การใช้ประโยชน์ที่ดิน

- (1) การปรับปรุงบำรุงดิน
- (2) การแก้ไขดินตื้น/การจัดการดินตื้นเพื่อการปลูกพืช
- (3) การแก้ไขดินเค็ม
- (4) ข้อเสนอแนะการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม

(5) การแก้ไข/ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

(6) ต้องการเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน

3) เรื่องราคาผลผลิตและปัจจัยการผลิต

(1) การพยุงราคา/การประกันราคาผลผลิตการเกษตร

(2) ลดราคาปัจจัยการผลิตให้ต่ำลง

4) เรื่องอื่นๆ

(1) ควบคุมการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช

(2) ลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช

ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมนของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 3 ประการ คือ

1.1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

1.2) ประชากรเพิ่มขึ้น

1.3) ความกดดันด้านเศรษฐกิจ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 3 ประการ คือ

2.1) ฝนแล้ง น้ำท่วม

2.2) ความต้องการใช้ที่ดินทำการเกษตรเพิ่มขึ้น

2.3) ใช้ทรัพยากรดินต่อเนื่อง ไม่มีการอนุรักษ์ดิน เกิดการเสื่อมโทรม

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 8 ประการ คือ

3.1) ดินทรายจัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

3.2) ดินขาดความชื้น ไม่อุ้มน้ำ

3.3) เกิดสภาพความเป็นกรดของดิน

3.4) เกิดปัญหาดินดาน

3.5) การชะล้างพังทลายของดิน

3.6) พืชพันธุ์เสี่ยงต่อการขาดน้ำ และน้ำท่วม

3.7) เกิดโรคและแมลงระบาด

3.8) ขาดเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ

4.1) ผลผลิตพืชต่ำ

4.2) รายได้ลดลง

4.3) เกิดปัญหาหนี้สิน

4.4) ขาดแรงจูงใจในการประกอบอาชีพการเกษตร

4.5) คุณภาพชีวิตลดลง

5) การตอบสนอง (Response) มีดังนี้

พื้นที่ลุ่ม

5.1) จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ / ไถกลบตอซัง

5.2) ปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวเป็นพืชผสมผสาน

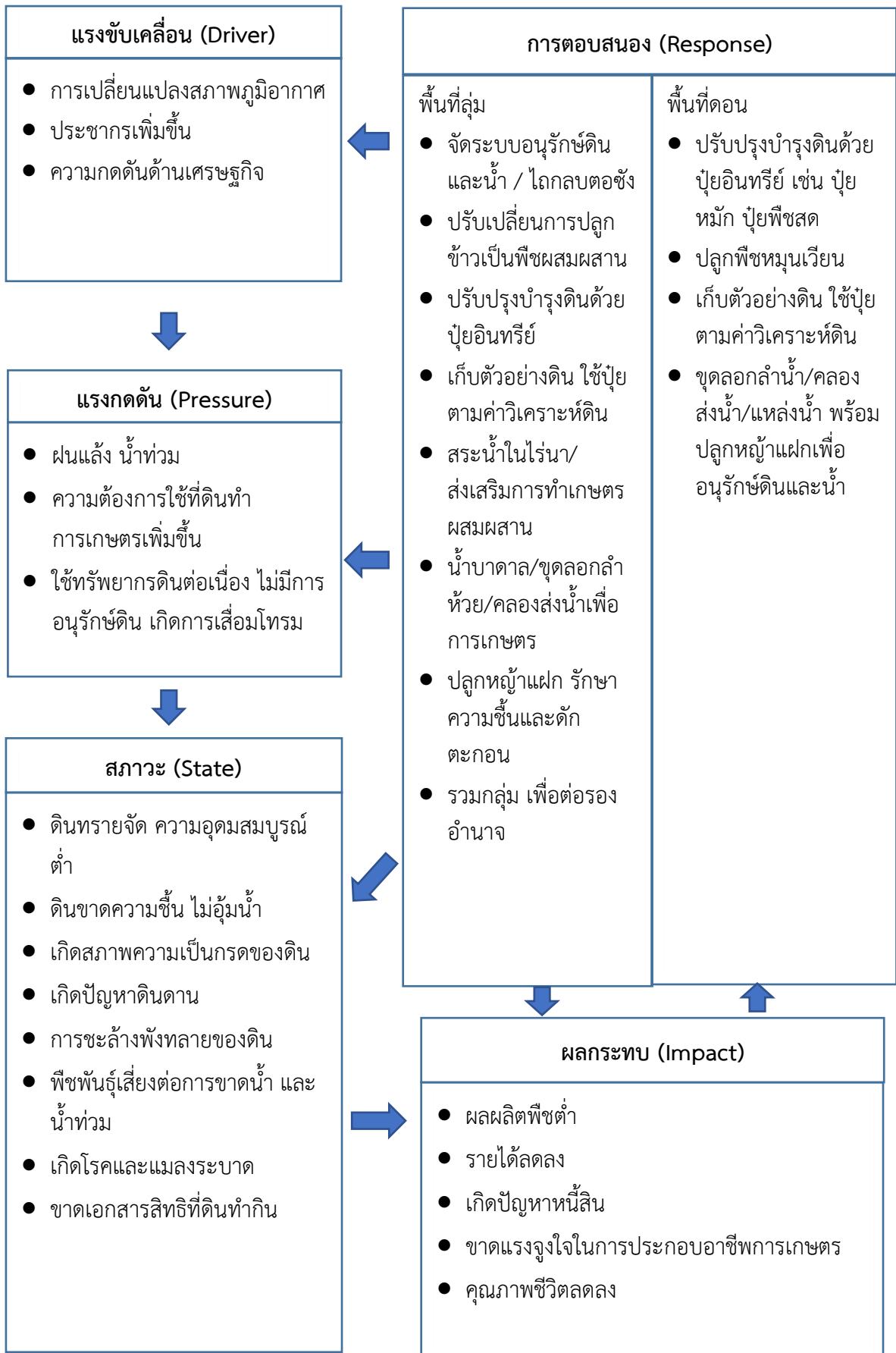
5.3) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด

- 5.4) เก็บตัวอย่างดิน ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
- 5.5) สระน้ำในไร่นา/ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน
- 5.6) น้ำบาดาล/ขุดลอกลำห้วย/คลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร
- 5.7) ปกคลุมหญ้าแฝก รักษาความชื้นและดักตะกอน
- 5.8) รวมกลุ่ม เพื่อต่อรองอำนาจ

พื้นที่ดอน

- 5.9) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด
 - 5.10) ปกคลุมพืชหมุนเวียน
 - 5.11) เก็บตัวอย่างดิน ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
 - 5.12) ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ พร้อมปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ
- ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีการเพาะปลูกพืช (รูปที่ 4-2) ดังนี้

4.2.1 พื้นที่ลุ่ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวขาวดอกมะลิ105 ข้าวเหนียวพันธุ์ กข6

2) ข้าวนาปี-พืชผัก เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม และจะปลูกพืชผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ได้แก่ หอมแดง ผักกาด มะเขือ ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม

3) กัลฉ่าย เกษตรกรจะปลูกกัลฉ่ายในพื้นที่ลุ่ม ซึ่งสามารถปลูกได้เกือบตลอดปี

4) มะละกอ เกษตรกรจะปลูกมะละกอในพื้นที่ลุ่ม ซึ่งสามารถปลูกได้เกือบตลอดปี

4.2.2 พื้นที่ดอน

1) อ้อย เกษตรกรจะปลูกอ้อยตั้งแต่เดือนตุลาคม และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน

2) มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลังช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเมษายน ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 10-14 เดือน

3) ไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูก ได้แก่ ไม้ หม่อนไหม

4) ไม้ผล ที่นิยมปลูก ได้แก่ มะม่วง พุทรา น้อยหน่า ขนุน

เดือน ระบบเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
พื้นที่ลุ่ม (ข้าว,ปอเทือง ,พืชผัก)	พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ (ดินทราย) / ดินเค็ม											
	ปอเทือง/พืชผัก				ข้าวพันธุ์ กข6,ข้าวขาวดอกมะลิ105						ปอเทือง/ พืชผัก	
พื้นที่ลุ่ม (กล้วย ,มะละกอ)	พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ (ดินทราย) / ดินเค็ม											
	กล้วย, มะละกอ											
พื้นที่ดอน ไม่ยืนต้น	พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ (ดินทราย)											
	ไผ่,หม่อนไหม,มะพร้าว											
พื้นที่ดอน อ้อยโรงงาน	พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ (ดินทราย)											
	อ้อยโรงงาน									อ้อยโรงงาน		
พื้นที่ดอน มันสำปะหลัง	พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ (ดินทราย)/ดินดาน											
	มันสำปะหลัง				มันสำปะหลัง							
พื้นที่ดอน ไม้ผล	พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ (ดินทราย) / ขาดน้ำ											
	มะม่วง,พุทรา,น้อยหน่า,ขนุน											

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ที่ยกร่อง การจัดการระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำรณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดินซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1 : ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N : มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความ เหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ยูคาลิปตัส หนุ่ย เลียงสတ်

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดินดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	มะม่วง	ยูคาลิปตัส
Chp-fsi-sIA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on
Ki-sIA	S3x	N	N	S3xo	N
Kng-gm-sIA/b	S2os	N	S2os	S3o	N
Kng-sIB/csub	S2ewos	S2os	S2os	S2s	S2o
Nt-clA	S1	N	S2xos	S3o	N
Pho-sIB	S2ewos	N	S2os	S3o	N
Re-col-sIA	S2ns	N	S2xons	S3o	N
Sn-sicIB	S3o	S1	S2s	S2s	S1
Tpr-clB	S3o	S2r	S2rs	S3r	S3r
Tsr-sicIA	S3x	N	N	N	N

หมายเหตุ : * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน

w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร

r = สภาวะการหยั่งลึกของราก

n = ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพ โดยเฉพาะทางด้านเกษตรกรรม และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 เขตการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น สามารถกำหนดออกเป็น 5 เขตหลัก ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 5 เขตย่อย ได้แก่ เขตเกษตรกรรมขั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 19,481 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 76.88 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมขั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 2,776 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 17.97 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรรมมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 18 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ ไม้ผลผสม มะม่วง กัลย และมะพร้าว

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 76 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.49 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ยางพารา สัก ยูคาลิปตัส และ ไม้ยืนต้นผสม

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 231 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.49 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าว และอ้อย

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรม ที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญ เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 9,360 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 60.63 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 32 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.21 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะม่วง พุทรา น้อยหน่า ขนุน

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 68 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.44 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยูคาลิปตัส ไม้

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 1,167 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.61 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย

(5) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2350) มีเนื้อที่ 4 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูก ได้แก่ พืชผัก กล้วย ปอเทือง

3) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 102 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.66 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

6.2.2 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 907 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.87 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 821 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 5.32 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 35 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.22 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

3) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 51 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.33 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อน ท่องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.3 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 843 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.46 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 720 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.66 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 123 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.80 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.4 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 736 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.77 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.5 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 101 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.65 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

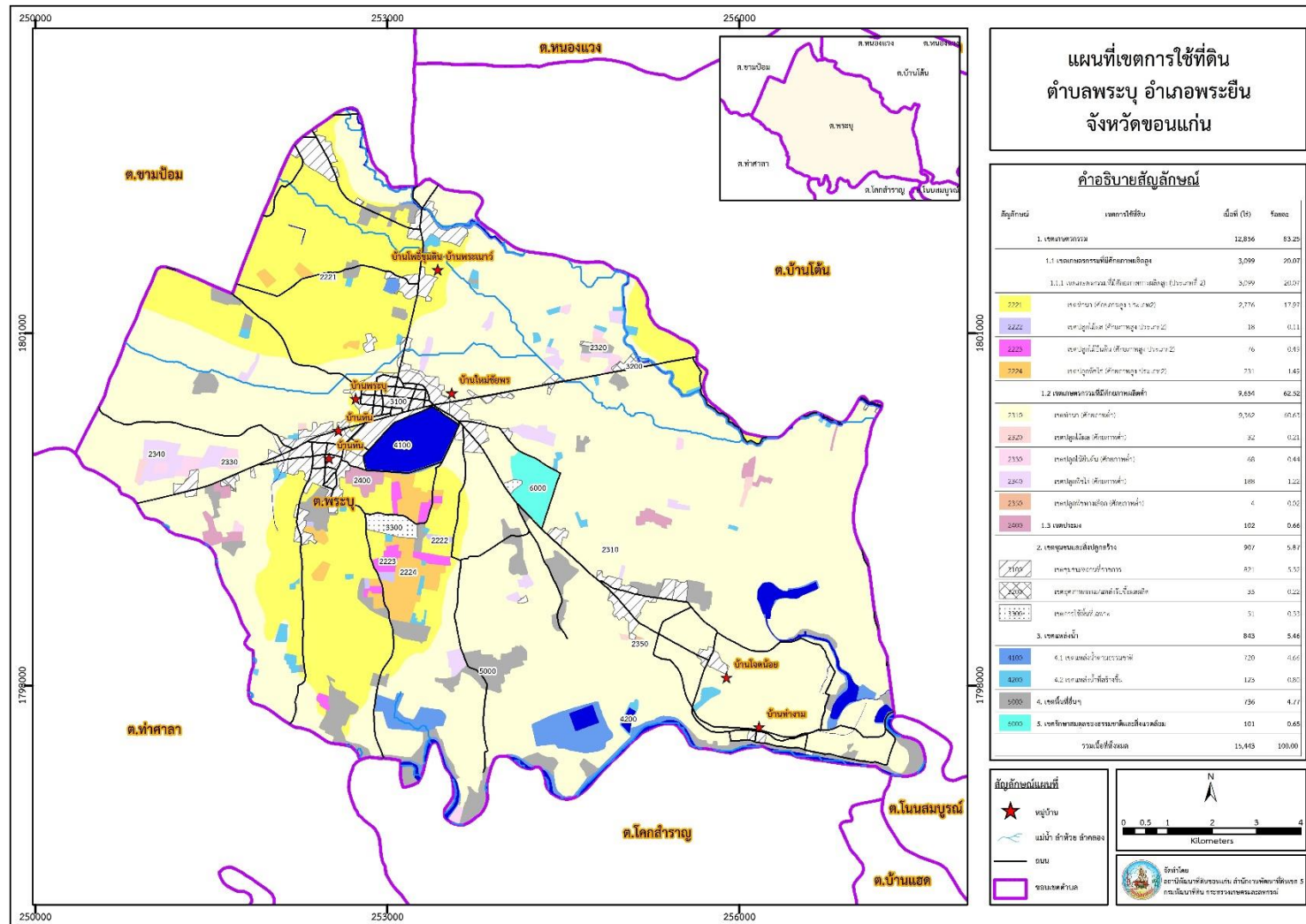
ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) หากมีการปรับปรุงบำรุงดิน หรือปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ยกร่อง จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำประเภทต่าง ๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมขั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว โดยเฉพาะระบบชลประทาน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตเกษตรกรรม	12,856	83.25
1.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพผลิตสูง	3,099	20.07
1.1.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	3,099	20.07
1) เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท2)	2,776	17.97
2) เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภท2)	18	0.11
3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภท2)	76	0.49
4) เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพสูง ประเภท2)	231	1.49
1.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพผลิตต่ำ	9,654	62.52
1.2.1 เขตทำนา (ศักยภาพต่ำ)	9,362	60.63
1.2.2 เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพต่ำ)	32	0.21
1.2.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพต่ำ)	68	0.44
1.2.4 เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพต่ำ)	188	1.22
1.2.5 เขตปลูกพืชทางเลือก (ศักยภาพต่ำ)	4	0.02
1.3 เขตประมง	102	0.66
2. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	907	5.87
2.1 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	821	5.32
2.2 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	35	0.22
2.3 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	51	0.33
3. เขตแหล่งน้ำ	843	5.46
3.1 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	720	4.66
3.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	123	0.80
4. เขตพื้นที่อื่นๆ	736	4.77
5. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	101	0.65
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	15,443	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 6-1 แผนที่เขตการใช้ที่ดิน ตำบลพระนุ อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567 ถึง 2570

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลพระบุ เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) ดินเค็ม/ดินทราย/ขาดความอุดมสมบูรณ์ มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ (ผลิตน้ำหมักชีวภาพ)
- (2) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (3) สนับสนุนการใช้ปุ๋ยพืชสดปรับปรุงบำรุงดิน
- (4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (5) กิจกรรมไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุในดิน
- (6) ส่งเสริมปูนเพื่อการเกษตร (โดโลไมท์)
- (7) การส่งเสริมการปรับปรุงดินพื้นที่ดินกรด
- (8) การส่งเสริมข้อมูลทางวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ดิน (หมอดินอาสา)
- (9) ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก พด. และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง
- (10) ส่งเสริมโครงการเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)
- (11) บริการวิเคราะห์ดินเพื่อการจัดการธาตุอาหารพืช

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) อนุรักษ์และส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) ผลิตกล้าหญ้าแฝกเพื่อส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก

3) พื้นที่แล้งซ้ำซาก มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

- (1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- (2) จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-map

7.3 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา

(1) กิจกรรมบูรณาการโครงการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-map

- โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว (กรมประมง)
- โครงการส่งเสริมการเลี้ยงกบ (กรมประมง)
- โครงการส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้น (กรมส่งเสริม, กรมป่าไม้)
- โครงการส่งเสริมการปลูกไม้ผล และพืชหลังนา (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(2) โครงการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่นาข้าวเพื่อลดต้นทุนการผลิต (กรมส่งเสริมการเกษตร, กรมวิชาการ)

(3) โครงการปลูกพืชหลังนา (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจบนคันนา (กรมส่งเสริมการเกษตร)

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

7.3.2 พื้นที่แหล่งน้ำ

สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลพระบุ เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2566 ซึ่งมี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่ หมออดิน และบ้านตัวแทนเกษตรกร เข้าร่วมการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) นั้น

พบว่า เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีปัญหาด้าน (1) ดินเค็ม เป็นปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ มีเนื้อที่ 6,600 ไร่ หรือร้อยละ 42.74 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ชุดดินกุลาร้องไห้ (Ki) และชุดดินทุ่งสัมฤทธิ์ (Tsr) (2) ดินทรายจัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินทรายเป็นปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติ เกิดจากวัตถุดิบกำเนิดที่เป็นหินทราย เนื้อดินหยาบ ระบายน้ำดี ไม่อุ้มน้ำ และเมื่อมีการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินก่อนการปลูกพืช ทำให้เกิดดินทรายจัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำมาก อาจเกิดปัญหาดินดานตามมาอีกด้วย และประสบปัญหา (3) ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิโลก สภาวะอากาศในฤดูร้อนที่ร้อนมากกว่าปกติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม เช่น ฝนทิ้งช่วง ฝนตกน้อย ดินเก็บความชื้นต่ำได้ไม่ดี ปริมาณน้ำใต้ดินมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการสุ่มเก็บตัวอย่างดินของเกษตรกรตำบลพระบุ จำนวน 30 แปลง เพื่อวิเคราะห์สมบัติของดินบางประการด้วยชุดตรวจสอบดินภาคสนาม (LDD Test Kit) ได้แก่ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม (NPK) ความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) และค่าความเค็ม (EC) มีรายละเอียดดังนี้

ระดับปริมาณไนโตรเจนในดิน พบว่ามีระดับต่ำถึงปานกลาง โดยมีระดับไนโตรเจนต่ำ จำนวน 19 แปลง คิดเป็นร้อยละ 63.33 ปริมาณไนโตรเจนปานกลาง จำนวน 11 แปลง คิดเป็นร้อยละ 36.67

ระดับปริมาณฟอสฟอรัสในดิน พบว่ามีระดับต่ำมากถึงสูงมาก โดยมีระดับฟอสฟอรัสต่ำมาก จำนวน 12 แปลง คิดเป็นร้อยละ 40 ระดับฟอสฟอรัสต่ำ จำนวน 6 แปลง คิดเป็นร้อยละ 20.00 ระดับฟอสฟอรัสปานกลาง จำนวน 6 แปลง คิดเป็นร้อยละ 20.00 ระดับฟอสฟอรัสสูง จำนวน 3 แปลง คิดเป็นร้อยละ 10.00 และระดับฟอสฟอรัสสูงมาก จำนวน 3 แปลง คิดเป็นร้อยละ 10.00

ระดับโพแทสเซียมในดิน พบว่ามีระดับต่ำมากถึงสูง โดยมีระดับโพแทสเซียมต่ำมาก จำนวน 1 แปลง คิดเป็นร้อยละ 3.33 ระดับโพแทสเซียมต่ำ จำนวน 3 แปลง คิดเป็นร้อยละ 10.00 ระดับโพแทสเซียมปานกลาง จำนวน 15 แปลง คิดเป็นร้อยละ 50.00 ระดับโพแทสเซียมสูง จำนวน 10 แปลง คิดเป็นร้อยละ 33.34 และระดับโพแทสเซียมสูงมาก จำนวน 1 แปลง คิดเป็นร้อยละ 3.33

ความเป็นกรดเป็นด่างของดิน (pH) พบว่ามีระดับความเป็นกรดรุนแรงมากถึงด่างเล็กน้อย โดยมีระดับความเป็นกรดรุนแรงมาก จำนวน 2 แปลง คิดเป็นร้อยละ 6.67 กรดแก่จัดมาก จำนวน 4 แปลง คิดเป็นร้อยละ 13.33 กรดจัด จำนวน 3 แปลง คิดเป็นร้อยละ 10.00 กรดปานกลาง จำนวน 1 แปลง คิดเป็นร้อยละ 3.33 กรดเล็กน้อย จำนวน 11 แปลง คิดเป็นร้อยละ 36.67 เป็นกลาง จำนวน 3 แปลง คิดเป็นร้อยละ 10.00 และด่างเล็กน้อย จำนวน 6 แปลง คิดเป็นร้อยละ 20.00

ค่าการนำไฟฟ้า (EC) พบว่ามีระดับดินไม่เค็มถึงเค็มจัดมาก โดยมีดินไม่เค็มหรือดินปกติ จำนวน 6 แปลง คิดเป็นร้อยละ 20.00 ดินเค็มน้อยมาก จำนวน 8 แปลง คิดเป็นร้อยละ 26.67 ดินเค็มน้อย จำนวน 6 แปลง คิดเป็นร้อยละ 20.00 ดินเค็มปานกลาง จำนวน 5 แปลง คิดเป็นร้อยละ 16.67 ดินเค็มมาก จำนวน 1 แปลง คิดเป็นร้อยละ 3.33 ดินเค็มจัด จำนวน 1 แปลง คิดเป็นร้อยละ 3.33 และดินเค็มจัดมาก จำนวน 3 แปลง คิดเป็นร้อยละ 10.00

จากการวิเคราะห์สมบัติของดินบางประการพบว่าธาตุอาหารในดินส่วนใหญ่มีระดับไนโตรเจนต่ำ ฟอสฟอรัสต่ำมาก โพแทสเซียมปานกลาง มีสภาพความเป็นกรดเล็กน้อย และเป็นดินเค็ม ร้อยละ 80 ซึ่งผล

การวิเคราะห์สมบัติของดินสอดคล้องกับผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ที่มีปัญหาเรื่องความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และปัญหาพื้นที่ดินเค็ม เป็นอันดับต้นๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลพระบุ กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ดินเค็ม เป็นดินที่มีเกลืออยู่ในดินสูงจนเป็นอันตรายต่อพืชที่ปลูก ความเค็มของดินจะทำให้ พืชขาดน้ำ เหี่ยวเฉาและตายในที่สุด พื้นที่ดินเค็มสังเกตได้จากคราบเกลือที่ปรากฏอยู่ที่ผิวดิน โดยทั่วไปมีชั้นดินแข็งเป็นที่สะสมเกลืออยู่สูงภายในความลึก 50 เซนติเมตรจากผิวดินหรือมีคราบเกลือปรากฏที่ผิวดินมากมีพื้นที่ประมาณ 11,758 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 76.14 ของเนื้อที่ตำบล ครอบคลุมทั้ง 8 หมู่บ้าน โดยพื้นที่มีผลกระทบจากเกลือเล็กน้อยพบคราบเกลือปรากฏที่ผิวดินน้อยกว่า 1 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 11,130 ไร่ บริเวณที่มีคราบเกลือปรากฏที่ผิวดิน 1-10 เปอร์เซ็นต์ 453 ไร่ บริเวณที่มีคราบเกลือปรากฏที่ผิวดิน 10-50 เปอร์เซ็นต์ 162 ไร่ และบริเวณที่มีผลกระทบจากเกลือมากที่สุดพบคราบเกลือปรากฏที่ผิวดิน มากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 13 ไร่ (รูปที่ 7-1)

แนวทางการแก้ไข เลือกพื้นที่ที่เป็นดินเค็มน้อยหรือมีคราบเกลือปรากฏที่ผิวดินน้อยและมีแหล่งน้ำไว้ใช้ ในช่วงที่พืชขาดน้ำ ควบคุมและล้างเกลือออกไปจากพื้นที่ สำหรับพื้นที่ที่เป็นดินเค็มจัด ควรปล่อยไว้ให้เป็นทุ่งธรรมชาติหรือปลูกไม้ใช้สอยโตเร็วที่ทนเค็ม ปรับพื้นที่ในแปลงปลูกข้าวให้ราบเรียบและทำคันนา เพื่อให้มีการเก็บน้ำได้สม่ำเสมอตลอดแปลงปลูก ปล่อยให้มิน้ำขังและระบายน้ำออกก่อนปลูกข้าว เพื่อลดความเค็มในดินก่อนปลูกข้าว ปรับปรุงดินด้วยการไถกลบพืชปุ๋ยสดก่อนหรือหลังปลูกข้าว ร่วมกับการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้กับพืชที่ปลูกและช่วยทำให้ดินร่วนซุยสามารถเก็บน้ำและดูดซับธาตุอาหารไม่ให้สูญเสียไปก่อนที่พืชจะนำไปใช้พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในช่วงที่พืชขาดน้ำ ควบคุมและล้างเกลือออกไปจากแปลงปลูกข้าว การปรับปรุงพื้นที่ดินเค็มน้อยและเค็มปานกลาง พื้นที่ดินเค็มน้อยและปานกลางอยู่ในที่ลุ่ม ช่วงแล้งมีคราบเกลือบนผิวดินเป็นหย่อม ๆ ประมาณ 0 -10 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน ส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปลูกข้าว เนื่องจากข้าวเป็นพืชทนเค็มได้ปานกลาง และเจริญเติบโตได้ดีในสภาพที่มีน้ำขัง แต่ให้ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรมีการจัดการดิน น้ำ และพืช เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวหรือปลูกพืชอื่น ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) การเตรียมดินเพื่อปลูกข้าวควรปรับระดับหน้าดินในสม่ำเสมอ ทำคูระบายน้ำเพื่อชะล้างเกลือจากแปลงข้าว
- 2) ปลูกโสนอัฟริกันเป็นพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน ใช้วัสดุปรับปรุงบำรุงดินอื่น ๆ ได้แก่ แกลบ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด
- 3) ใช้พันธุ์พืชทนเค็ม เช่น พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ข้าวเหนียวพันธุ์กข6 กข15 ขาวตาแห้ง เหนียวสันป่าตอง
- 4) ทำการปักดำต้นกล้าข้าวอายุ 30-35 วัน ทำให้ข้าวทนเค็มเพิ่มขึ้น อัตราการรอดตายและผลผลิตสูงขึ้น
- 5) จำนวนต้นปักดำ 6-8 ต้นต่อจับ ระยะปลูก 20x20 ซม. เพื่อเพิ่มจำนวนข้าวที่รอดตายให้มากขึ้น
- 6) ใส่ปุ๋ยเคมี 16-16-8 อัตรา 30 กก./ไร่ โดยแบ่งใส่ 3 ครั้ง คือครั้งแรกใส่หลังปักดำ 7-10 วัน ครั้งที่สองใส่ระยะข้าวแตกกอสูงสุด และครั้งที่สามใส่ระยะข้าวกำลังตั้งท้อง
- 7) ฉีดพ่น พด.2 อัตรา 20 ลิตร/ไร่ แบ่งใส่ 4 ครั้ง คือช่วงเตรียมดิน หลังปักดำข้าว 30,50 และ 60 วัน สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ดินเค็มน้อยและเค็มปานกลางที่น้ำไม่ท่วม หรือหลังเก็บเกี่ยวข้าวและมีน้ำพอเพียง สามารถปรับปรุงบำรุงดินปลูกพืชเศรษฐกิจทดเค็มได้โดย
 - 1) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ คือ แกลบ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด
 - 2) เลือกปลูกพืชทนเค็มที่เหมาะสม เช่น หน่อไม้ฝรั่ง มะเขือเทศ กุยช่าย แดงแคนตาลูป ครีอกโคลี่ ค่ะน้า
 - 3) ให้น้ำระบบน้ำหยด จะช่วยควบคุมความชื้นดิน และความเค็มดิน

4) คลุมดินหลังปลูกพืชเพื่อรักษาความชื้นและป้องกันการสะสมของเกลือที่ผิวดิน การแก้ไขพื้นที่ดินเค็มจัด พื้นที่ดินเค็มจัด มีปริมาณเกลือในดินมากกว่า 0.8 เปอร์เซ็นต์ ส่วนใหญ่ไม่มีการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ การให้ผลผลิตทางการเกษตรน้อย มีวิธีในการจัดการดังนี้

1) การฟื้นฟูแก้ไขสภาพเสื่อมโทรมของพื้นที่ดินเค็ม โดยปลูกต้นกระถินออสเตรเลีย ร่วมกับการปลูกหญ้า ดิกซี

2) การทำคันคูเพื่อชะล้างเกลือจากชั้นหน้าดิน และควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็ม

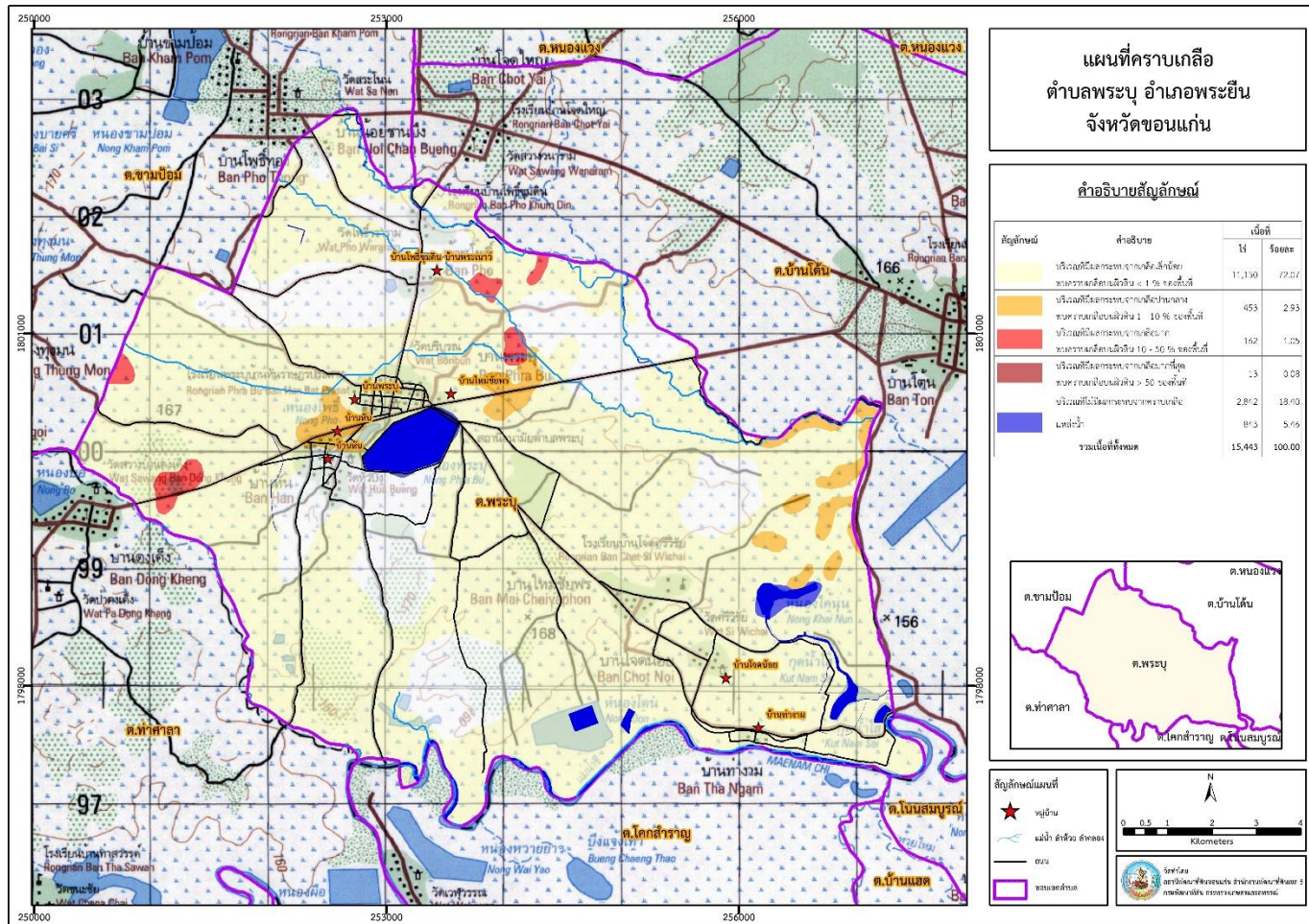
ดินทราย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ พบในพื้นที่ลุ่มและที่ดอน โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ดอน ประมาณ 1,912 ไร่ (รูปที่ 7-2) จะมีความสามารถในการอุ้มน้ำและดูดซับธาตุอาหารของดินต่ำถึงต่ำมาก ธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชสูญเสียไปในดินชั้นล่างหรือออกไปนอกพื้นที่ได้ง่าย เมื่อมีการให้น้ำหรือมีฝนตก เมื่อฝนทิ้งช่วง พืชจะแสดงอาการขาดน้ำ เช่น เหี่ยวเฉา หรืออาจตายได้

แนวทางแก้ไข การใช้ประโยชน์ของพืชบริเวณนี้ ควรเลือกชนิดพืชที่มีศักยภาพเหมาะสมมาปลูก มีการปรับปรุงบำรุงดินรวมทั้งมีระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปุ๋ยหมัก อัตรา 1-4 ตัน/ไร่ ปุ๋ยคอก 1-2 ตัน/ไร่ หรือปุ๋ยพืชสด อัตราเมล็ดพันธุ์ 5-10 กก./ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีและใช้วัสดุคลุมดิน ทำคันดินปลูกหญ้าแฝกหรือปลูกพืชเป็นแถบสลับ พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ในเวลาที่พืชขาดน้ำ การใช้ปุ๋ยเคมีควรใช้ที่ละน้อยแต่บ่อยครั้ง เพื่อลดการสูญเสียธาตุอาหารลงไปในชั้นดินล่างก่อนที่พืชจะนำไปใช้ได้ เมื่อมีการให้น้ำหรือมีฝนตก สำหรับในพื้นที่ลุ่มนอกจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีการพัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้แล้ว ควรมีการตีและไถกลับตอซังข้าวด้วยจะเป็นการช่วยเพิ่มปุ๋ยอินทรีย์ให้กับดินอีกทางหนึ่ง

จากผลการจัดทำ PRA ในตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ที่ระบุถึง ปัญหา และ ความต้องการของเกษตรกร/ชุมชน/เทศบาล ไว้ข้างต้นนั้น การวิเคราะห์ที่จะเริ่มต้นด้วยการนำระบบ DPSIR มาใช้เพื่อระบุปัญหาในภาพรวม หลังจากนั้นจะเป็นการจัดทำตาราง (Matrix) ที่ระบุ ปัญหา ความต้องการ การใช้ที่ดินในปัจจุบัน ความเหมาะสมของดิน การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในอนาคตพร้อมข้อเสนอแนะ และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนด

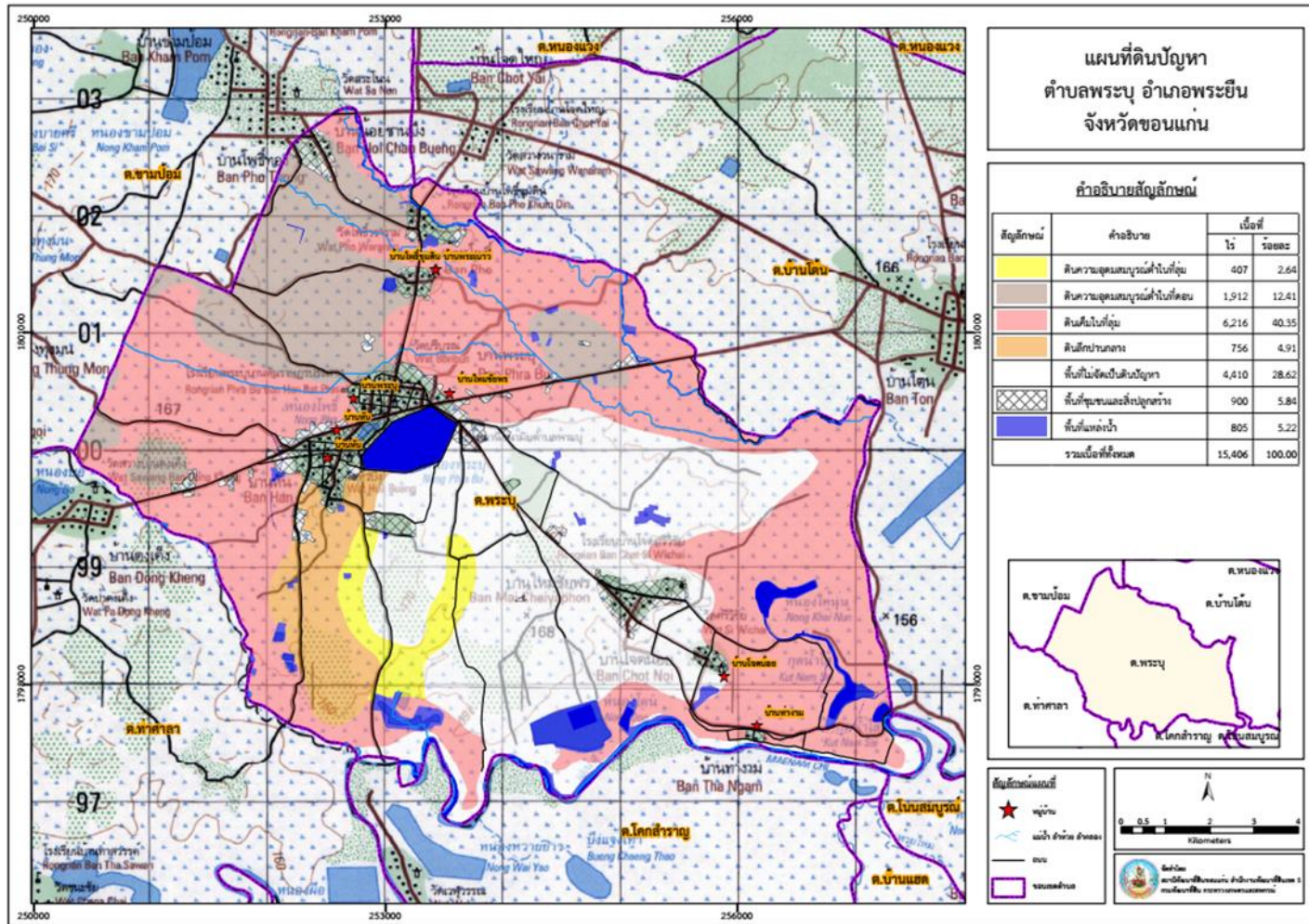
แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 7-1 แผนที่คราบเกลือตำบลพระบุ อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 7-2 แผนที่ดินปัญหาตำบลพระบุ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)	
1.เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง			
1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 2,776 ไร่	1.การปรับปรุงบำรุงดิน		
	1.1 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	5,000	
	1.2 ผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	1,160,000	
	1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	30,000	
	1.4 การทำปุ๋ยหมัก	425,000	
	1.5 อนุรักษ์ไถกลบตอซัง	50,000	
	1.6 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้อินทรีย์	122,500	
	2.ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน		
	2.1 ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	300,000	
	2.2 จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน	4,500,000	
	3.การบริหารน้ำ		
	3.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	101,500	
	4.ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน		
	4.1 ต่อยอดพัฒนาศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินประจำตำบล	4,000	
1.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 231 ไร่	1.การปรับปรุงบำรุงดิน		
	1.1 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	5,000	
	1.3 เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น เนื้อที่ 76 ไร่	1.2 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	30,000
		1.3 การทำปุ๋ยหมัก	425,000
		1.4 ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ดินกรด	5,000
		1.5 จัดหาปุ๋ยโคโลไมท์	119,000
		2.ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
		2.1ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	300,000
		3. การบริหารน้ำ	
		3.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	609,000

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)	
2.เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ			
2.1 เขตทำนา เนื้อที่ 9,362 ไร่	1.การปรับปรุงบำรุงดิน		
	1.1 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	5,000	
	1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	30,000	
	1.4 การทำปุ๋ยหมัก	425,000	
	1.5 รมรงค์ไถกลบตอซัง	500,000	
	2.ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน		
	2.1 ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	300,000	
	3.การบริหารน้ำ		
	3.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	812,000	
	3.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทางการเกษตร ตาม Agri-map	3,000,000	
	3.3 โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็วทนเค็ม	510,000	
	2.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 118 ไร่	1.การปรับปรุงบำรุงดิน	
		1.1 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	5,000
		1.2 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	30,000
		1.3 การทำปุ๋ยหมัก	425,000
1.4 ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ดินกรด		7,500	
1.5 จัดหาปูนโดโลไมท์		170,000	
2.ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน			
2.1ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก		300,000	
3. การบริหารน้ำ			
3.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน		406,000	
2.3 เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น เนื้อที่ 100 ไร่		1.การปรับปรุงบำรุงดิน	
		1.1 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	5,000
		1.2 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	30,000
		1.3 การทำปุ๋ยหมัก	425,000
		1.4 ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ดินกรด	7,500
	1.5 จัดหาปูนโดโลไมท์	170,000	
	2.ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน		
	2.1ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	300,000	
	3. การบริหารน้ำ		
	3.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	406,000	

หมายเหตุ : งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นค่าประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับ
จัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1.เขตเกษตรกรรม	-โครงการส่งเสริมการผลิตและปรับปรุงคุณภาพข้าว(กรมส่งเสริมฯ,เทศบาลตำบลพระยืน)
1.1เขตทำนา	-โครงการส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน (กรมส่งเสริมฯ,เทศบาลตำบลพระยืน)
เนื้อที่ 12,461 ไร่	-โครงการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน(กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน) -โครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่(กรมส่งเสริมฯ) -โครงการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์(กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน) -โครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ(กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน) -จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ(เทศบาลตำบลพระยืน) -โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร(กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล) -โครงการนา 4 ไร่ เทศบาลตำบลพระยืนมีงมกค -โครงการเครื่องจักรกลการเกษตร เทศบาลตำบลพระยืนมีงมกค -โครงการระบบท่อน้ำใต้ดินส่งต่อบ่อน้ำเดิม เทศบาลตำบลพระยืนมีงมกค -โครงการตลาดสินค้าเกษตรในชุมชน เทศบาลตำบลพระยืนมีงมกค
1.2 เขตปลูกพืชไร่	-โครงการผลิตพืชสมุนไพรป้องกันกำจัดศัตรูพืช (กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน)
เนื้อที่ 419 ไร่	-โครงการเพิ่มผลผลิตใบหม่อน (กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน) -โครงการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน(กรมส่งเสริมฯเทศบาลตำบลพระยืน) -โครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่(กรมส่งเสริมฯ) -โครงการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่ามันสำปะหลัง(กรมส่งเสริมฯ) -จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ(เทศบาลตำบลพระยืน) -โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร(กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
1.3 เขตปลูกไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	-โครงการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน(กรมส่งเสริมฯ)
เนื้อที่ 194 ไร่	-จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ(เทศบาลตำบลพระยืน) -โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร(กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
1.4 เขตประมง	-โครงการส่งเสริม สนับสนุนพันธุ์ปลา (สำนักงานประมง จังหวัดขอนแก่น)
เนื้อที่ 102 ไร่	-โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร(กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

แผนการใช้ที่ดินตำบลพระบุ อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลพระบุ อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		รวม
1. การปรับปรุงบำรุงดิน															
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	1.1 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	500	500	1,000	1,000	4,000	2,500	2,500	5,000	5,000	5,000	5,000	20,000	พต.
ทำนา	1.2 ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	5	5	10	10	10	40	145,000	145,000	290,000	290,000	290,000	1,160,000	พต.
พืชไร่/ไม้ผล/ทำนา	1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	ไร่	1,000	1,000	2,000	2,000	2,000	8,000	15,000	15,000	30,000	30,000	30,000	120,000	พต.
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	1.4 การทำปุ๋ยหมัก	ตัน	100	100	100	100	100	500	340,000	340,000	340,000	340,000	340,000	1,700,000	พต.
ทำนา	1.5 รมรงค์โลกลดตอซัง	แปลง	1	1	1	1	1	5	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000	100,000	พต.
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	1.6 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์	กลุ่ม	5	5	5	5	5	25	24,500	24,500	24,500	24,500	24,500	122,500	พต.
พืชไร่/ไม้ผล	1.7 จัดหาปูนโดโลไมท์	ตัน	10	10	50	50	50	170	17,000	17,000	85,000	85,000	85,000	289,000	พต.
พืชไร่/ไม้ผล	1.8 ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	50	50	250	250	250	850	750	750	3,750	3,750	3,750	12,750	พต.
2. เพื่อฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน															
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	2.1 ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก	กล้า	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	1,000,000	240,000	240,000	240,000	240,000	240,000	1,200,000	พต.
ทำนา	2.2 จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน	ไร่	-	-	1,000	1,000	1,000	3,000	-	-	1,500,000	1,500,000	1,500,000	4,500,000	พต.
3. การบริหารน้ำ															
ทำนา/พืชไร่/ไม้ผล	3.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	20	30	30	30	30	140	406,000	609,000	609,000	609,000	609,000	2,842,000	พต.
ทำนา	3.2 พัฒนาพื้นที่เพื่อการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map	ไร่	-	-	500	500	500	1,500	-	-	1,000,000	1,000,000	1,000,000	3,000,000	พต.
ทำนา	3.3 โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็วทนเค็ม	ไร่	-	-	100	100	100	300	-	-	170,000	170,000	170,000	510,000	พต.
4. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน															
ทำนา	4.1 ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน	แห่ง	1	1	1	1	1	5	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	20,000	พต.
รวม									1,214,750	1,214,750	4,321,250	4,321,250	4,321,250	15,596,250	

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง 2556. **แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- _____. 2566. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2565)** แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop.1> พฤษภาคม 2566.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565**. แหล่งที่มา : <https://ebmn.cdd.go.th/,1> มิถุนายน 2566.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. **ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565**. แหล่งที่มา: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. **จำนวนครุฑเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566)**. แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 15 พฤษภาคม 2566
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. **สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2536-2565 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล)**. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. **แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- เทศบาลตำบลพระบุ. 2561. **แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)**. อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น. แหล่งที่มา : <http://www.phrabu.go.th>
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิง. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน**. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน.

ภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 9-1 สมบัติดินบางประการของแปลงพื้นที่การเกษตรของชุมชน

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ระดับสมบัติของดิน					
			N	P	K	pH	EC	
1	นายไพรัตน์ ดีเลิศ (1)	51 หมู่ 5 บ้านโพธิ์ชุมดิน	ต่ำ	ต่ำมาก	ต่ำ	5.0	(กรดแก่จัดมาก)	ไม่เค็ม ปกติ
2	นายไพรัตน์ ดีเลิศ (2)	51 หมู่ 5 บ้านโพธิ์ชุมดิน	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	7.0	(เป็นกลาง)	เค็มมาก
3	นายสำรอง พิทักษ์	1 หมู่ 5 บ้านโพธิ์ชุมดิน	ปานกลาง	สูง	สูง	5.0	(กรดแก่จัดมาก)	เค็มจัดมาก
4	นางศิริพร ชุมชัย	46 หมู่ 5 บ้านโพธิ์ชุมดิน	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	6.5	(กรดเล็กน้อย)	เค็มน้อยมาก
5	นางแพรวพรรณ ดีเลิศ	7 หมู่ 5 บ้านโพธิ์ชุมดิน	ต่ำ	ต่ำมาก	ปานกลาง	6.5	(กรดเล็กน้อย)	ไม่เค็ม ปกติ
6	นายสมคิด ชนะบัว	97 หมู่ 5 บ้านโพธิ์ชุมดิน	ต่ำ	ต่ำมาก	สูง	6.5	(กรดเล็กน้อย)	ไม่เค็ม ปกติ
7	นางผล โนนบุศรี	24 หมู่ 5 บ้านโพธิ์ชุมดิน	ต่ำ	ต่ำมาก	ปานกลาง	7.0	(เป็นกลาง)	เค็มน้อยมาก
8	นางจินจุทา แสงมี	1 หมู่ 5 บ้านโพธิ์ชุมดิน	ต่ำ	ต่ำมาก	สูง	6.5	(กรดเล็กน้อย)	เค็มน้อยมาก
9	นางสิงหา เสนาน้อย	70 หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	6.5	(กรดเล็กน้อย)	ไม่เค็ม ปกติ
10	นางแพง กลางโคตร	หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ต่ำ	ต่ำมาก	ต่ำ	6.5	(กรดเล็กน้อย)	เค็มปานกลาง
11	นางดาหวัน สุขสี	หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ปานกลาง	สูงมาก	สูงมาก	7.5	(ด่างเล็กน้อย)	เค็มปานกลาง
12	นายทองพัทธ์ สุตติ	หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ต่ำ	ต่ำมาก	สูง	6.5	(กรดเล็กน้อย)	เค็มปานกลาง
13	นายทวี นารี (1)	หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ต่ำ	ต่ำมาก	ปานกลาง	6.4	(กรดเล็กน้อย)	เค็มน้อย
14	นายทวี นารี (2)	หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ต่ำ	ต่ำมาก	ปานกลาง	4.0	(กรดรุนแรงมาก)	เค็มจัด
15	นางทองม้วน โสตา (1)	หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ต่ำ	ต่ำมาก	สูง	4.0	(กรดรุนแรงมาก)	เค็มจัดมาก

ตารางภาคผนวกที่ 9-1 สมบัติดินบางประการของแปลงพื้นที่การเกษตรของชุมชน (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ระดับสมบัติของดิน					
			N	P	K	pH	EC	
16	นางทองม้วน โสตา (2)	หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	6.5	(กรดเล็กน้อย)	เค็มน้อย
17	นางลำไพ โยธพล	61 หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ปานกลาง	ต่ำ	สูง	5.5	(กรดจัด)	เค็มน้อย
18	นายสุพิน ชาแก้ว	62 หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ปานกลาง	ต่ำ	สูง	5.5	(กรดจัด)	เค็มน้อย
19	นายทองวัน ยอดแสง	101 หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	5.5	(กรดจัด)	เค็มน้อยมาก
20	นางจรรยา ชนะโยธา	หมู่ 7 บ้านใหม่ชัยพร	ปานกลาง	สูงมาก	สูง	7.5	(ด่างเล็กน้อย)	เค็มน้อย
21	นางพาน น้อยหา	141 หมู่ 3 บ้านหัน	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	7.5	(ด่างเล็กน้อย)	เค็มปานกลาง
22	นางสาวทองยิม สีสดเมือง	84 หมู่ 8 บ้านหัน	ต่ำ	ต่ำมาก	ปานกลาง	7.5	(ด่างเล็กน้อย)	เค็มน้อย
23	นายตยา สำเร็จ	39 หมู่ 3 บ้านหัน	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	6.0	(กรดปานกลาง)	เค็มน้อยมาก
24	นางทินกร โสภาคักดี	63 หมู่ 3 บ้านหัน	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	7.5	(ด่างเล็กน้อย)	เค็มจัดมาก
25	นายฐานะภูมิ คล้ายเนือง	105 หมู่ 3 บ้านหัน	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	5.0	(กรดแก่จัดมาก)	ไม่เค็ม ปกติ
26	นายชูวิทย์ ชาญประไพ	หมู่ 3 บ้านหัน	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	4.5	(กรดแก่จัดมาก)	เค็มน้อยมาก
27	นายสมคิด ปาโพธิ์ชัย	51 หมู่ 3 บ้านหัน	ต่ำ	ต่ำมาก	ต่ำมาก	7.0	(เป็นกลาง)	เค็มน้อยมาก
28	นางสมโภชน์ สุดศรี	77 หมู่ 8 บ้านหัน	ปานกลาง	สูงมาก	สูง	6.5	(กรดเล็กน้อย)	ไม่เค็ม ปกติ
29	นายสัมฤทธิ์ วรบุตร	154 หมู่ 3 บ้านหัน	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	7.5	(ด่างเล็กน้อย)	เค็มปานกลาง
30	นางนันทกฤษ คำณิจันทร์	77/2 หมู่ 3 บ้านหัน	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	6.5	(กรดเล็กน้อย)	เค็มน้อยมาก

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายบุญช่วย	ช่วยระดม	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
นางปราณี	สีหพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน
นายชุมพร	ศาสตราวาทะ	ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน
นางพรพนา	โพธินาม	ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ดิน
นายอรรถพร	พุทธโส	นักสำรวจดินชำนาญการพิเศษ

ผู้เรียบเรียงและจัดทำ

นางสุกัญญา	ทวีกิจ	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
นางสาวสุจิตตรา	ปะนันโต	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นางกาญจนา	สวนชัยภูมิ	นักวิชาการเกษตร
นายณัฐดนัย	โนนนก	นักวิชาการเกษตร
นางสาวอัจฉรา	สุกรรณ์	เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย
นายพิพัฒน์	เถาตะกู	พนักงานขับรถจักรกลขนาดกลาง

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์